PRAHRAMA

I

STATUT

BIEŁARUSKAJ CHRYŚCIJANSKAJ DEMOKRACYI

(B. Ch D.).

WILNIA 1929 h.

Biełaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny, Ludwisarskaja 1.

PRAHRAMA

BIEŁARUSKAJ CHRYŚCIJANSKAJ DEMOKRACYI.

Bieł. Druk. Im. Skaryny, Wilnia, Ludwisarskaja 1

I. Palityčnyja mety.

§ 1. BChD, stojačy na hruncie samastanaŭleńnia narodaŭ, imkniecca da samastojnaści Biełaruskaha Narodu na ŭsich jaho ziemlach, abjadnanych u niezaležnuju demokratyčnuju respubliku.

II. Adnosiny da susiedziaŭ.

§ 2. BChD ličyć swaim ideałam dobrasusiedzkija adnosiny z usimi narodami na padstawie sapraŭdnaj wolnaści i roŭnaści.

§ 3. Z pahladu palityčnaha i haspadarčaha BChD uważaje karysnym, kab niezaležnaja Biełaruskaja Respublika ŭwajšła ŭ ekanamičny i palityčny sajuz z susiednimi narodami, z jakimi łučać jaje supolnyja intaresy.

III. Šlach da metaŭ.

§ 4. BChD da swaich metaŭ idzie darohaj arhanizawańnia, uświedamlańnia i ŭzhadawańnia biełaruskaha sialanstwa, rabotnikaŭ i intelihiencyi na hruncie chryścijanska-demokratyčnych ideałaŭ i biełaruskaj narodnaj kultury. Dziela hetaha BChD rupicca zakładać biełaruskija škoły, narodnyja damy, ładzić lekcyi, referaty, źjezdy, wydaje hazety i inš.

BChD pryjmaje ŭdzieł u dziaržaŭnych i samaŭradawych wybarach, idučy šlacham palityčnaha

i socyjalnaha zmahańnia da niezaležnaści i samastojnaści Biełaruskaha Narodu, da swabody jaho kulturnaha i ekanamičnaha raźwićcia.

IV. Samaŭrady.

§ 5. BChD uważaje, što hminnyja, pawiatowyja i wajawodzkija samaŭrady ŭ swaich miajscowych sprawach pawinny być niezaležnymi ad centralnych i miajscowych administracyjnych uładaŭ.

§ 6. Da kampetencyi samaŭradaŭ naležać sprawy samaŭradawyja: administracyjnyja, haspadarčyja, škołnyja, ziamielnyja, apieka nad sirotami, chworymi, kalekami, biednymi i h. d.

§ 7. Samaŭrady majuć swoj budžet. Niedachwat hetaha budžetu na wyšejaznačanyja mety (§ 6) pakrywaje dziaržawa.

§ 8. Samaŭrady wybirajucca ahulnym, prostym, tajnym, roŭnym i proporcyjanalnym hałasawańniem.

§ 9. Wybary ŭ samaŭrady pawinny adbywacca swabodna, biaz nijakaha nacisku z boku administracyjnych uładaŭ.

V. Wojska.

§ 10. BChD zmahajecca z palitykaj militaryzmu i imkniecca da zamieny stałaj armii narodnaj milicyjaj.

§ 11. Wučeńnie narodnaj milicyi pawinna adbywacca na miajscoch i ŭ wolnym ad haspadarskich rabot časie.

VI. Palityčnaja i hramadzkaja swaboda.

§ 12. Usie hramadzianie pawinny być roŭnyja pierad prawam.

§ 13. Pawinna być poŭnaja swaboda schodaŭ, druku, słowa, sumleńnia, arhanizacyi tawarystwaŭ i prafesyjanalnych sajuzaŭ.

§ 14. BChD damahajecca poŭnaj swabody wybaraŭ u dziaržaŭnyja ŭstanowy.

§ 15. Kožnaja nacyjanalnaść maje prawa karystacca swajej mowaj u ahulna-hramadzkim i palityčnym žyćci.

VII. Sud.

§ 16. Sud pawinien być niezaležny ad palityčnych kirunkaŭ i ad administracyi.

§ 17. Mirawyja sudy składajucca z wybranaha narodam suddzi i taksama wybranych łaŭnikaŭ.

§ 18. Uwa ŭsich ważniejšych uhałoŭnych palityčnych sprawach pryhawary pastanaŭlajucca sudami prysiažnych.

§ 19. Palawyja (nadzwyčajnyja) sudy pawinny być skasawany.

§ 20. BChD prociŭ kary śmierci.

VIII. Škoła.

§ 21. Pačatkawaje nawučańnie abawiazkowaje dla ŭsich, biazpłatnaje i ŭ rodnaj mowie wučniaŭ.

§ 22. Nawučańnie prywatnaje karystajecca takimi-ž prawami jak i ŭradawaje.

§ 23. Adnalkowaja dapamoha ŭradawaja jak školam prywatnym, tak i ŭradawym.

§ 24. Nawučańnie relihii kožnaha wyznańnia adbywajecca abawiazkowa jak u školach uradawych, tak i prywatnych u rodnaj mowie wučniaŭ.

§ 25. Zakładańnie narodnych uniwersytetaŭ i zaškolnaja aświeta na košt dziaržawy.

§ 26. Niezaležnaść školnych uładaŭ i školnaha nawučańnia ad uładaŭ administracyjnych.

IX. Relihija.

§ 27. Kaścioł (Carkwa) u swaim unutranym žyćci karystajecca z poŭnaj swabody i kirujecca kananičnym prawam.

§ 28. Kaścioł (Carkwa) u žyćci hramadzkim karystajecca z usich prawoŭ palityčnych i hramadzkich naroŭni z inšymi ŭstanowami i hramadzianami dziaržawy i spaŭniajeć takija-ž samyja abawiazki, jak i ŭsie hramadzianie dziaržawy.

§ 29. BChD pryncypowa prociŭ raździełu Kaścioła (Carkwy) ad dziaržawy. Adnak, kab urad nia moh wykarystywać relihii dla palityčnych metaŭ, abo paddzieržywać adnu relihiju prociŭ druhoj, BChD uważaje mahčymym raździeł Kaścioła (Carkwy) ad dziaržawy dla ahulnaha dabra.

§ 30. Sprečnyja sprawy miž Kaściołam (Carkwoj) i dziaržawaj wyrašajucca paluboŭna, darohaj uzajemnych dahaworaŭ i ŭstupak.

§ 31. BChD, u miežach Kananičnaha prawa, u žyćci kaścielnym (carkoŭnym) na biełaruskich ziemlach zmahajecca za poŭnyja prawy biełaruskaj mowy.

§ 32. BChD zmahajecca za toje, kab žanimstwa i ahułam sprawy siam'i apiralisia na asnowach chryścijanskaj maralnaści.

X. - Prywatnaja ŭłasnaść.

§ 33. BChD pryznaje, što prywatnaja ŭłasnaść jość padstawaj cywilizacyjnaha postupu hramadzianstwa. Adnak uważaje, što ŭłasnaść, zhrama-

džanaja ŭ wialikaj miery ŭ prywatnych rukach, jošć kryŭdnaj dla pracoŭnaha narodu i dziela hetaha BChD zmahajecca z abšarnictwam i kapitalizmam.

§ 34. BChD pierakanana, što prywatnaja ŭłasnaść, abapiortaja na pracoŭnaj normie, dajučy nia tolki prawy, ale nakładajučy i hramadzkija abawiazki, pamahaje wyrableńniu ŭ ludziach inicyjatywy, samawitaści i hramadzkaj swabody.

§ 35 BChD nie praciwicca, kab bujnaja prywatnaja ŭłasnaść, kali hetaha wymahaje dabro šyrokich pracoŭnych masaŭ, pierachodziła ŭ formy kalektyŭnyja (hramadzkaha waładańnia).

§ 36. BChD uważaje, što ŭsie reformy prywatnaj ułasnaści pawinny prawodzicca zhodna z intaresami biełaruskaj narodnaj ekanomiki.

XI. Ziamla.

§ 37. Asnowaj ziamielnaj haspadarki służyć pracoŭnaja norma.

§ 38. Usie ziemli (dwornyja, kaścielnyja (carkoŭnyja) i inš.), pierawyšajučyja pracoŭnuju formu, pieradajucca na ŭłasnaść i biaz wykupu biezziamielnym i małaziamielnym sialanam.

§ 39. Pracoŭnuju normu ziamli stanowić taki lik dziesiacin, jaki haspadar moža abrabić sam sa swajej siamjoj, abo tak-ža pry pomačy adnaho-dwuch najmitaŭ, u tym wypadku, kali ŭ jakoj siamji z pryčyny małalectwa dziaciej, staraści, chwaroby, kalectwa, ŭdoŭstwa z małymi dziaćmi i h. p. niedachwat rabočych siłaŭ dla abrablańnia pracoŭnaj normy.

§ 40. Miascowyja samaŭrady mohuć mieć zapas ziamli, jak narodnuju ŭłasnaść, dla metaŭ ahulna-hramadzkich.

XII. Uparadkawańnie ziamli.

§ 41. BChD zmahajecca za takoje ŭparadkawańnie ziamli i za takuju ziamielnuju haspadarku, jakaja dawała-b najbolej dachodu hramadzianstwu i dziaržawie. Takoju haspadarkaj BChD ličyć pracu na chutarach abo na sucelnych ziamielnych nadziełach (adrubach), jakija-b złučyli ŭ wadnu haspadarčuju całaść usie šnury i narezki.

§ 42. Pierachod na chutary abo na złučanyja nadziełу (adruby) prawodziać sialanskija ziamielnyja kamisii pry samaŭradach sa zhody samych sialan, pryčym małaziamielnyja haspadarki pawinny być dapoŭnieny.

§ 43. Sialanie razam z ziamielnaj kamisijaj pastanaŭlajuć, ci pierajści na chutary, ci astawić wiosku j budynki na miejscy, a tolki złučyć u adzin kawałak (adrub) usie šnury, ci jznoŭ raźbić wiosku na niekalki pasiołkaŭ—zaležna ad miajscowych haspadarčych warunkaŭ.

§ 44. Na zahaspadarawańnie pry pierachodzie na chutary pawinna być dadziena patrebnaja pomač ad uradu hrašmi, inwentaram, drewam. Naahuł usie raboty, što da ziemla-ŭparadkawańnia, pawinny prawodzicca na košt dziaržawy.

§ 45. BChD imkniecca da palepšańnia haspadarčaha pałažeńnia wioski praz pašyreńnie ziemlarobskaj kultury, siel.-hasp. kooperacyi, pawialičeńnia abšaru ŭpraŭnaj ziamli, a pradusim asuški bałot i łuhoŭ. Dziela hetaha BChD rupicca ab zakładańniziemlarobskich škołaŭ, ahranamičnych probnych stancyjaŭ, instruktarskich punktaŭ i h. d.

§ 46. Sialanie dla palepšańnia swajej haspadarki pawinny karystacca z małapracentnaha i doŭhaterminowaha kredytu.

§ 47. BChD staić za sprawiadliwyja ceny na pradukty sialanskija i fabryčnyja. BChD praciŭ wykarystywańnia wioski horadam i naadwarot.

XIII. Pryrodnyja bahaćci.

§ 48. Lasy, wody, padziemnyja bahaćci i inš. praz uwahu na swaju ahraničanaść i ahulna-hramadzkaje značeńnie, stanowiać ułasnaść samaŭradaŭ.

§ 49. Na apał i budoŭlu sialanskija Ziamielnyja Kamisii pry samaŭradach wyznačajuć patrebny lik lesu. Lasnaja palityka dziaržawy pawinna zabiazpiečyć hramadzianstwu tannaje paliwa i budaŭlany materyjał.

XIV. Asadnictwa.

§ 50. Čužackaje wajennaje asadnictwa i takaja-ž prywatnaja kalonizacyja biełaruskich ziamiel, jak całkom niesprawiadliwyja, pawinny być skasawany,

XV. Rabotnickija sprawy.

§ 51. BChD zmahajecca za:

a) 8-hadzinny dzień pracy;

b) prawa strajku, jak abaronu ad wyzyskaŭ;

c) kalektyŭnyja ŭmowy dziela zabiazpiečańnia lepšaj apłaty;

d) zabaronu nočnaj pracy, (wyniatak tam, dzie wymahajuć warunki techničnyja, abo patreby hramadzkija);

e) zabaronu pracy škodnaj zdaroŭju kabiety;
f) zabaronu pracy dziaciej u fabrykach da 16 hadoŭ;
g) dziaržaŭnaje strachawańnie rabotnikaŭ horadu i wioski ad chwaroby, kalectwa, biezraboćcia i na staraść;
h) zakonnaje pryznańnie fabryčnych rabotnickich kamitetaŭ z prawam učaścia ich u nahladzie za pradukcyjaj i dachodam u fabrykach, jakija pierajšli ŭ kolektyŭnyja formy waładańnia;
i) niadzielny adpačynak;
j) praŭnuju apieku nad pracoŭnymi na ziamli, fabrykach i nad chatniaj słužbaj — adumysłowym ustawadaŭstwam.

XVI. Padatki.

§ 52. Mieraj padatkaŭ dla promysłu j handlu pawinien być dachod. Dziela hetaha, chto bolš maje dachodu, toj prahresyŭna bolš płacić i padatkaŭ. Sialanie płaciać zaležna ad pracoŭnaj normy i katehoryi ziamli, a haradžanie ad swajej majemaści. Katehoryju ziamli ŭstanaŭlajuć sialanskija Kamisii pry samaŭradach, a acenku majemaści ŭ haradoch takija-ž kamisii, składzienyja z haradžan.

§ 53. Usie padatki pasrednija (ukosnyja), jak na sol, hazu, cukier i inš. pawinny być skasawany.

§ 54. Pawinien być uwiedzieny adziny padatak, heta znača taki, jaki-b wyznačaŭsia raz u hod na adnym nakazie z razłažeńniem na raty i z aznačeńniem terminu.

§ 55. Dachod, patrebny tolki na pražyćcio, pawinien być ad padatkaŭ zusim zwolnieny.

§ 56. Zbirańnie padatkaŭ pawinna adbywacca sprawiadliwa, na asnowie adumysłowych zakonaŭ i pawinna być uwiedziena srohaje karańnie za padatkowyja nadužyćci.

XVII. Kooperacyja.

§ 57. BChD staić za pašyreńnie spažywieckaj, wytwórčaj, kredytnaj kooperacyi (kooperacyjnyja kramy, małačarni, alejarni, ilniarni, pažyčkowa-aščadnickija kasy i h. d,) i damahacca na heta šyrokich dziaržaŭnych kredytaŭ.

58. BChD damahajecca, kab dziaržaŭnyja kredyty jšli na biełaruskija kooperatyŭnyja i haspadarčyja arhanizacyi i kab urad prawodziŭ krajowuju ekanamičnuju palityku, z tym, kab kapitały astawalisia ŭ krai.

XVIII. Dapamoha pakryŭdžanym wajnoj.

§ 59. BChD damahajecca: a) kab źniščanyja wajnoj haspadarki byli nieadkładna adbudawany na košt dziaržawy i b) kab nieadkładna byli pryznany inwalidzkija renty dla ŭsich wajennych inwalidaŭ, ichnych udowaŭ i sirot.

1. XI 1979